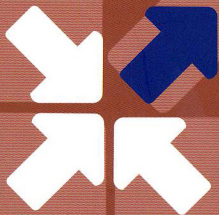

ارزیابی پیامدهای اصلاح نظام پارانرژی

(با تاکید بر صنعت، خانوار، بودجه عمومی دولت و اقتصاد کلان)

مرکز هم اندیشی برای توسعه بخش خصوصی

مسعود نیلی و همکاران

(پژوهشگره مطالعات اقتصادی و صنعتی شریف)

تولید دانش و سیاست‌های نوین

ارزیابی پیامدهای اصلاح نظام پارانرژی

مسعود نیلی و همکاران

تولید دانش و سیاست‌های نوین

تهران: ۱۵۸۴۷۰ - خیابان استاد مطهری - پلاک ۲۷۵ - صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۲۸۸۸
تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۱۹۱۲، ۰۲۱-۸۸۷۱۵۶۹۱، ۰۲۱-۸۸۷۱۳۳۱۵ - فکس: ۰۲۱-۸۸۷۱۳۳۱۵
www.tccim.ir • info@tccim.ir

بها: ۸۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
۱- مقدمات.....	۹
مقدمه.....	۱۱
۱-۱ تعاریف و مفاهیم.....	۱۱
۲-۱ تصویری از وضعیت تولید، مصرف، و یارانه‌های انرژی در ایران.....	۲۳
۳-۱ رویکردهای مختلف به مسئله اصلاح یارانه‌های انرژی.....	۴۰
جمع‌بندی.....	۴۶
پیوست: زیان مرده ناشی از یارانه‌های قیمتی.....	۴۷
فهرست مراجع.....	۴۹
۲- اثرات اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بر بخش صنعت.....	۵۱
مقدمه.....	۵۳
۱-۲ تحلیل آماری ساختار هزینه صنایع و برآورد تابع هزینه صنعت.....	۵۶
۲-۲ بخش دوم: تحلیل اثر افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر هزینه صنایع در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت.....	۹۵
جمع‌بندی.....	۱۵۸
پیوست الف- جدول‌های گروه‌بندی صنایع.....	۱۶۶
پیوست ب- گروه‌بندی صنایع و برآورد تابع هزینه.....	۱۷۴
پیوست پ- شاخص هرفندال در صنایع کشور.....	۱۸۰
پیوست ت- نکاتی درباره شوک آبی در هزینه‌ها و تاثیر سناریوهای مختلف افزایش قیمت حامل‌های انرژی...۱۸۴	۱۸۴

۳۲۲	۳-۴ منابع آزاد شده از محل هدفمندکردن یارانه‌ها
۳۴۶	۴-۴ برآورد کمی اثر اجرای هدفمندکردن یارانه‌ها بر بودجه دولت
۳۶۰	جمع‌بندی
۳۶۴	فهرست مراجع
۳۶۵	۵- ضرورت رویکرد جامع به اصلاح قیمت انرژی
۳۶۷	مقدمه
۳۶۹	۱-۵ ظهور و افول مداخله دولت‌ها در بازار
۳۷۲	۲-۵ هدفمندکردن یارانه‌ها برنامه‌ای برای اصلاح بخش انرژی یا بسته اصلاحات اقتصاد کلان
۳۷۶	۳-۵ کلیات روابط علّی و معلولی در یک بسته اصلاحات
۳۸۰	۴-۵ لزوم تدوین هدفمندکردن یارانه‌ها در قالب یک بسته اولویت بندی شده
۳۸۲	۵-۵ جایگاه مدیریت شاخصهای اقتصاد کلان در هدفمندکردن یارانه‌ها
۳۸۷	۶-۵ لزوم سطح‌بندی در برنامه اصلاحات هدفمندکردن یارانه‌ها برای ایجاد حلقه بازخورد
۳۸۸	۷-۵ سطح بودجه دولت (به عنوان یکی از مصادیق اقتصاد کلان)
۳۹۷	۸-۵ سطح بین بخشی شامل تولید و بنگاه
۴۰۰	۹-۵ سطح بخشی
۴۰۶	جمع‌بندی

۱۸۸	فهرست مراجع
۱۹۱	۳- اثرات هدفمندکردن یارانه‌ها بر بخش خانوار
۱۹۳	مقدمه
۱۹۵	۱-۳ منبع داده‌ها: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوار
۱۹۹	۲-۳ بحثی در روش‌های دهک‌بندی
۲۰۵	۳-۳ مشخصات دهک‌ها
۲۱۱	۴-۳ دستگاه‌های مصرف‌کننده انرژی در خانوارهای ایرانی
۲۱۳	۵-۳ سهم مخارج حامل‌های انرژی در هزینه‌های خانوارها
۲۱۶	۶-۳ سهم دهک‌های مختلف از مخارج حامل‌های انرژی
۲۲۹	۷-۳ روند دسترسی خانوارها به حامل‌های انرژی
۲۳۱	۸-۳ روند قیمت و مصرف حامل‌های انرژی برای بخش خانوار
۲۴۳	۹-۳ بررسی تقاضای خانوار از حامل‌های انرژی
۲۵۲	۱۰-۳ اعتبار نتایج
۲۵۵	۱۱-۳ بررسی سناریوهای پرداخت نقدی و اثر آن بر رفاه خانوار
۲۶۵	۱۲-۳ بررسی اثر افزایش قیمت انرژی بر تقاضای خانوارها از کالاها و خدمات دیگر
۲۷۳	جمع‌بندی
۲۸۰	فهرست مراجع
۲۸۳	۴- اثرات اصلاح نظام یارانه انرژی بر بودجه دولت
۲۸۵	مقدمه
۲۸۶	۱-۴ نگاهی به اجزای بودجه عمومی دولت
۳۰۵	۲-۴ ارزیابی تأثیر هدفمندکردن یارانه‌ها بر اجزای بودجه دولت

فهرست تفصیلی

۳۹.....	۴-۲-۱ لزوم اصلاح یارانه‌های انرژی در ایران.....	۱.....	پیشگفتار.....
۴۰.....	۳-۱ رویکردهای مختلف به مسئله اصلاح یارانه‌های انرژی.....	۳.....	خلاصه فصل اول: مقدمات.....
۴۱.....	۱-۳-۱ تحلیل تعادل جزئی.....	۳.....	خلاصه فصل دوم: اثرات اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بر بخش صنعت.....
۴۱.....	۲-۳-۱ تحلیل تعادل عمومی.....	۵.....	خلاصه فصل سوم: اثرات هدفمند کردن یارانه‌ها بر بخش خانوار.....
۴۲.....	۳-۳-۱ تحلیل تعادل جزئی گسترش یافته.....	۶.....	خلاصه فصل چهارم: اثرات اصلاح نظام یارانه انرژی بر بودجه دولت.....
۴۴.....	۴-۳-۱ مدل‌سازی داده-ستانده.....	۸.....	خلاصه فصل پنجم: ضرورت رویکرد جامع به اصلاح قیمت انرژی.....
۴۵.....	۵-۳-۱ رویکرد مورد استفاده در مطالعه حاضر.....	۹.....	۱- مقدمات.....
۴۶.....	جمع‌بندی.....	۱۱.....	مقدمه.....
۴۷.....	پیوست: زیان مرده ناشی از یارانه‌های قیمتی.....	۱۱.....	۱-۱ تعاریف و مفاهیم.....
۴۹.....	فهرست مراجع.....	۱۱.....	۱-۱-۱ تعریف یارانه‌ها.....
۴۹.....	مراجع فارسی.....	۱۳.....	۲-۱-۱ اهداف برقراری یارانه‌های انرژی.....
۴۹.....	مراجع لاتین.....	۱۴.....	۳-۱-۱ انواع یارانه‌های انرژی.....
۵۱.....	۲- اثرات اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بر بخش صنعت.....	۱۶.....	۴-۱-۱ شیوه‌های پرداخت یارانه‌های انرژی.....
۵۳.....	مقدمه.....	۱۷.....	۵-۱-۱ اندازه‌گیری یارانه‌های انرژی.....
۵۶.....	۱-۲ تحلیل آماری ساختار هزینه صنایع و برآورد تابع هزینه صنعت.....	۲۰.....	۶-۱-۱ لزوم کاهش یا حذف یارانه‌های انرژی.....
۵۷.....	۱-۱-۲ مقدمه.....	۲۳.....	۲-۱-۲ تصویری از وضعیت تولید، مصرف، و یارانه‌های انرژی در ایران.....
۵۸.....	۲-۱-۲ گروه‌بندی صنایع.....	۲۴.....	۱-۲-۱ وضعیت تولید و مصرف انرژی در ایران.....
۶۲.....	۳-۱-۲ اجزای تابع هزینه.....	۳۰.....	۲-۲-۱ وضعیت یارانه‌های انرژی در ایران.....
۶۴.....	۴-۱-۲ بررسی ویژگی‌های آماری سهم حامل‌های انرژی از کل هزینه انرژی صنایع.....	۳۷.....	۳-۲-۱ یارانه‌های انرژی در ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان.....
۷۵.....	۵-۱-۲ برآورد شاخص قیمت انرژی.....		
۷۶.....	۶-۱-۲ بررسی ویژگی‌های آماری سهم نهاده‌های تولید از هزینه کل صنایع.....		

۱۹۹	۲-۳-۲ بحثی در روش‌های دهک‌بندی
۲۰۱	۳-۲-۱ روش‌های مرتب‌سازی و دهک‌بندی
۲۰۳	۳-۲-۲ استفاده از دیگر اطلاعات در دهک‌بندی
۲۰۴	۳-۲-۳ تفاوت روش‌های مختلف دهک‌بندی
۲۰۵	۳-۳ مشخصات دهک‌ها
۲۰۶	۳-۳-۱ دهک‌بندی خانوارهای روستایی
۲۰۶	۳-۳-۲ دهک‌بندی خانوارهای شهری
۲۰۸	۳-۳-۳ مشخصات خانوارهای ایرانی
۲۰۹	۳-۳-۴ دسترسی به آب، برق و گاز طبیعی
۲۱۱	۳-۴-۴ دستگاه‌های مصرف‌کننده انرژی در خانوارهای ایرانی
۲۱۱	۳-۴-۱ دستگاه‌های مصرف‌کننده بنزین: اتومبیل و موتورسیکلت
۲۱۲	۳-۴-۲ دستگاه‌های مصرف‌کننده برق
۲۱۳	۳-۵-۵ سهم مخارج حامل‌های انرژی در هزینه‌های خانوارها
۲۱۳	۳-۵-۱ خانوارهای شهری
۲۱۴	۳-۵-۲ خانوارهای روستایی
۲۱۶	۳-۶-۶ سهم دهک‌های مختلف از مخارج حامل‌های انرژی
۲۱۷	۳-۶-۱ آب لوله‌کشی
۲۱۹	۳-۶-۲ برق
۲۲۱	۳-۶-۳ گاز طبیعی
۲۲۳	۳-۶-۴ گاز مایع (کپسولی) و نفت سفید
۲۲۷	۳-۶-۵ بنزین

۸۹	۲-۱-۷ برآورد تابع هزینه
۹۵	۲-۲ بخش دوم: تحلیل اثر افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر هزینه صنایع در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت
۹۶	۲-۲-۱ مقدمه
۹۹	۲-۲-۲ جایگاه صنعت در اقتصاد و جریان ورودی-خروجی در بین صنایع اصلی
۱۲۸	۲-۲-۳ مقدمه‌ای بر چارچوب تحلیلی
۱۳۰	۲-۲-۴ بررسی شوک آبی هزینه‌های وارد بر صنایع
۱۳۳	۲-۲-۵ تحلیل کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت
۱۵۸	جمع‌بندی
۱۶۶	پیوست الف- جدول‌های گروه‌بندی صنایع
۱۷۴	پیوست ب- گروه‌بندی صنایع و برآورد تابع هزینه
۱۷۴	ب-۱- گروه‌بندی صنایع
۱۷۵	ب-۲- برآورد تابع هزینه
۱۸۰	پیوست پ- شاخص هرفندال در صنایع کشور
۱۸۴	پیوست ت- نکاتی درباره شوک آبی در هزینه‌ها و تاثیر سناریوهای مختلف افزایش قیمت حامل‌های انرژی
۱۸۸	فهرست مراجع
۱۸۸	مراجع فارسی
۱۸۸	مراجع لاتین
۱۹۱	۳- اثرات هدفمندکردن یارانه‌ها بر بخش خانوار
۱۹۳	مقدمه
۱۹۵	۳-۱ منبع داده‌ها: آمارگیری از هزینه و درآمد خانوار

- ۲۵۸ ..... ۱۱-۳-۶ نتایج محاسبات
- ۲۶۱ ..... ۱۱-۳-۷ نتایج اولیه بررسی نمودارها
- ۲۶۱ ..... ۱۱-۳-۸ تحلیل حساسیت نتایج
- ۲۶۲ ..... ۱۱-۳-۹ حساسیت به تورم در هر سناریوی درآمدی
- ۲۶۳ ..... ۱۱-۳-۱۰ مقایسه سناریوهای درآمدی بایکدیگر
- ۲۶۴ ..... ۱۱-۳-۱۱ نتیجه‌گیری
- ۲۶۵ ..... ۱۲-۳ بررسی اثر افزایش قیمت انرژی بر تقاضای خانوارها از کالاها و خدمات دیگر
- ۲۶۶ ..... ۱۲-۳-۱ برآورد تقاضای همزمان خانوارهای ایرانی از کالاها و خدمات
- ۲۷۰ ..... ۱۲-۳-۲ سناریوهای افزایش قیمت و پرداخت نقدی و بررسی نتایج
- ۲۷۳ ..... جمع‌بندی
- ۲۸۰ ..... فهرست مراجع
- ۲۸۰ ..... مراجع فارسی
- ۲۸۰ ..... مراجع لاتین
- ۲۸۳ ..... ۴- اثرات اصلاح نظام یارانه انرژی بر بودجه دولت
- ۲۸۵ ..... مقدمه
- ۲۸۶ ..... ۴-۱ نگاهی به اجزای بودجه عمومی دولت
- ۲۸۷ ..... ۴-۱-۱ مصارف بودجه
- ۲۹۵ ..... ۴-۱-۲ منابع بودجه
- ۳۰۰ ..... ۴-۱-۳ یارانه‌های انرژی و بودجه دولت
- ۳۰۵ ..... ۴-۲ ارزیابی تأثیر هدفمندکردن یارانه‌ها بر اجزای بودجه دولت
- ۳۰۶ ..... ۴-۲-۱ اثر هدفمندکردن یارانه‌ها بر مصارف بودجه
- ۲۲۹ ..... ۳-۷ روند دسترسی خانوارها به حامل‌های انرژی
- ۲۳۱ ..... ۳-۸ روند قیمت و مصرف حامل‌های انرژی برای بخش خانوار
- ۲۳۲ ..... ۳-۸-۱ برق
- ۲۳۴ ..... ۳-۸-۲ گاز لوله‌کشی
- ۲۳۸ ..... ۳-۸-۳ گاز مایع (کپسولی) و نفت سفید
- ۲۴۰ ..... ۳-۸-۴ بنزین
- ۲۴۳ ..... ۳-۹ بررسی تقاضای خانوار از حامل‌های انرژی
- ۲۴۳ ..... ۳-۹-۱ مدل‌های برآورد تقاضا
- ۲۴۴ ..... ۳-۹-۲ برآورد تقاضای برق خانوارها
- ۲۴۷ ..... ۳-۹-۳ برآورد تقاضای گاز طبیعی خانوارها
- ۲۴۹ ..... ۳-۹-۴ برآورد تقاضای گاز مایع
- ۲۵۰ ..... ۳-۹-۵ برآورد تقاضای بنزین خانوارها
- ۲۵۲ ..... ۳-۱۰ اعتبار نتایج
- ۲۵۲ ..... ۳-۱۰-۱ بحث متدولوژی و دقت آماری
- ۲۵۳ ..... ۳-۱۰-۲ بازوی تغییرات
- ۲۵۵ ..... ۳-۱۱ بررسی سناریوهای پرداخت نقدی و اثر آن بر رفاه خانوار
- ۲۵۵ ..... ۳-۱۱-۱ صورت مسئله
- ۲۵۵ ..... ۳-۱۱-۲ شاخص رفاه و تغییرات آن
- ۲۵۶ ..... ۳-۱۱-۳ درآمد اسمی
- ۲۵۶ ..... ۳-۱۱-۴ شاخص قیمت
- ۲۵۷ ..... ۳-۱۱-۵ فرض‌ها و نحوه محاسبات

۳۸۸	۷-۵ سطح بودجه دولت (به عنوان یکی از مصادیق اقتصاد کلان)
۳۹۷	۸-۵ سطح بین بخشی شامل تولید و بنگاه
۴۰۰	۹-۵ سطح بخشی
۴۰۰	۱-۹-۵ بخش کشاورزی
۴۰۲	۲-۹-۵ بخش خدمات
۴۰۳	۳-۹-۵ بخش صنعت
۴۰۶	جمع‌بندی

۳۱۶	۲-۲-۴ اثر هدفمندکردن یارانه‌ها بر منابع بودجه
۳۲۲	۳-۴ منابع آزاد شده از محل هدفمندکردن یارانه‌ها
۳۲۳	۱-۳-۴ وضعیت فعلی چرخه عرضه/مصرف انرژی در ایران
۳۳۴	۲-۳-۴ چهارچوب نظری محاسبه منابع آزاد شده از محل حذف یارانه‌های انرژی
۳۴۶	۴-۴ برآورد کمی اثر اجرای هدفمندکردن یارانه‌ها بر بودجه دولت
۳۴۷	۱-۴-۴ یک سناریو برای متغیرهای سیاست‌گذاری و برون‌زا در زمان اجرای طرح
۳۴۹	۲-۴-۴ محاسبه منابع آزاد شده از محل افزایش قیمت حامل‌های انرژی
۳۵۳	۳-۴-۴ محاسبه تغییر در مصارف بودجه پس از افزایش قیمت حامل‌های انرژی
۳۵۷	۴-۴-۴ برآیند تغییرات در منابع/مصارف بودجه عمومی دولت
۳۶۰	جمع‌بندی
۳۶۴	فهرست مراجع
۳۶۴	مراجع فارسی
۳۶۴	مراجع لاتین
۳۶۵	۵- ضرورت رویکرد جامع به اصلاح قیمت انرژی
۳۶۷	مقدمه
۳۶۹	۱-۵ ظهور و افول مداخله دولت‌ها در بازار
۳۷۲	۲-۵ هدفمندکردن یارانه‌ها برنامه‌ای برای اصلاح بخش انرژی یا بسته اصلاحات اقتصاد کلان
۳۷۶	۳-۵ کلیات روابط علی و معلولی در یک بسته اصلاحات
۳۸۰	۴-۵ لزوم تدوین هدفمندکردن یارانه‌ها در قالب یک بسته اولویت بندی شده
۳۸۲	۵-۵ جایگاه مدیریت شاخصهای اقتصاد کلان در هدفمندکردن یارانه‌ها
۳۸۷	۶-۵ لزوم سطح‌بندی در برنامه اصلاحات هدفمندکردن یارانه‌ها برای ایجاد حلقه بازخورد